

pravi ta greh in zadovoljno vzdihne: »Hvala Bogu... da je poglavje o risanju... silno kratko.« Z »balastom« zaključil rač. pouk in pove glavno kurioznost, duhovito in modro o lepem, petju in telovadbi: To so »Poglavja, ki so se že izkašljala v prvi knjigi. Prebral sem že nekaj kritik in polemik, stvarnih in uničujočih, da bi pa slišal kdaj o kašljanju, se ne morem spomniti. Take izraze bi moral g. urednik črtati že iz golega takta, če že ni hotel odkloniti vsega. Potem bi mu tudi ne bilo treba dodajati pripomb. Sploh naj bi spremenil svoje pripombe v kritiko, pa bi imeli vsaj dostojen članek. Kajti take »kašljajoče« in bolehave »kritike« jasno pričajo, da mora biti tudi kritik osebnost, ki mora imeti dobro mero znanja v glavi, da se mu ni treba loviti za raznimi tujimi izrazi. Biti stvarjen, resen in lojalni kritik, vreden svojega naslova, je težje, kot spisati »Drugi razred!« Če pa hoče kdo ocenjevati pedagoga, literata, sli-

karja in kiparja vse v eni sapi, mora biti danes že genij! Pri nas so redke izvrstne znanstvene knjige, pedagoške še celo. Če bodo pa še te redke izdaje mrevčarili na dosednji način samo s svojim očetovskim okusom, bomo doživeli praznoto, da se Bogu usmili. Nismo vsi tako srečni, da bi mogli seči po tujih delih, treba je prvenstveno po domačih. Z. naj se kar nič ne boji, da bomo vzeli Pibrovca za šablono; iz krajevnih razlogov je to nemogoče in pisatelj sam tega ne želi. On je kažipot, ne berglja! Vsaj tako sem ga razumel, še preden sem bral ocene. Kdor pa želi kalupov, bi jih dobil tudi brez Pibrovca.

Zelimo le, da Pibrovca izda še 3. in 4. razred. Morda bi bilo to mogoče v skupni knjigi. Uredništvo »Popotnika« pa prosimo, da nam ne servira več takih »ocen«. Če moramo že prenašati pod nekaterimi članki tiste blagoslove v obliki pripomb, naj nam vsaj priznane z Zupančevimi »Kritikami«.

Iyanka Kalinova:

Lokalni muzej.

»Ni razumevanja sedanosti brez poznanja minulosti« pravi zgodovinar Ranke. Naša doba je bila in je še polna zgodovinskih dogodkov, težkih, usodnih, pa tudi svetlih. Povojna leta so nam dala celo vrsto povesti, romanov, ki jim je vsebina zajeta iz dobe svetovne vojne. V zadnjih letih pa se osobito na slovenskem knjižnem trgu pojavljajo dela, ki nas vodijo v davno prejšnost naše zemlje. V splošnem ljudje radi segajo po zgodovinskih romanih. Tudi naše dnevno časopisje prinaša dokaj člankov iz zgodovine naše zemlje. Na tem polju imajo nekateri naši tovariši pač precej zaslug.

V zdravilišču Laško ob Savinji vidiš na šolskem poslopju napis »Valentinčičev lokalni muzej. Vstop prost.« Kako prijetna izprememba za zdraviliške goste, ki so jim poletni dnevi mnogokrat res dolgi! Presenečena sem opazovala, da so mnogi izmed letoviščarjev prav radi posekali muzej. Ni moj namen, da bi opisovala ta muzej, ki je gotovo vreden, da si ga človek ogleda, saj ima precej čednih lokalnih predmetov. Zal mi je bilo le to, da slučajno ni bilo nikogar izmed tovarišev, ki bi bil vodil po muzeju. Ako bi učiteljstvo polagoma opremilo predmete s kratkim popisom, koliko bi pridobil muzej.

Ta muzej v Laškem pa mi je rodil misel, da bi naši tovariši in tovarišice še v marsikaterem drugem kraju mogli misliti na osnove lokalnega muzeja. Saj so mnogi večji, pa tudi manjši kraji, ki nudijo to ali ono, kar bi zanimalo tujca, pa tudi domačinu bi bilo v veselje. Gotovo ne bo povsod izkopanin, a dale bi se najti stare slike kraja, okoliških gradov, cerkva, razvalin, predmeti domače obrti, kamenine, sestavljene v zbirke, stare pripovedke, morda celo kaka pesem, kar bi se zapisalo v posebni, za to namenjeni knjigi. Skoro vsak kraj ima kaj lastnega. Pa tudi ves napredek sedanjih dni naj bi prišel — vsaj v fotografijah in diagramih — v tak muzej. Saj vendar vemo, koliko lepega in zanimivega nam je nudila v tem oziru razstava mest na lanskem velesejmu.

Naši tovariši — najbrž tudi tovarišice — so nekateri za čudo pridni v zbiranju zgodovinskih podatkov. V radiu so bila že nekatera taka predavanja. Ali ne bi bilo možno, da bi taki zgodovinarji zbrali pridobljeni snov v zbirko? Ako bi bila taka zbirka dokaj obširna in res zanimiva, bi pa morda res našla založnika. Po taki ceneni brošuri bi kaj radi segli rojaki dotičnega kraja, učitelji ki bi si izbrali kraj za šolski izlet, učitelji zgodovine in naposled morda tudi kak tujec. Taka tiskana brošura bi bila seveda že cilj vseh želja. Morda pa bi se izbrana snov vsaj dala v številnejših izvodih razmnožiti na stroju. Na učiteljskih zborovanjih bi moral avtor poročati o tem in vem, da bi si marsikdo rade volje in s pridom nabavil tako delce in povrnili neznatne stroške, ki bi zrasli piscu z razmnoževanjem. Iz lastne izkušnje vemo, kako včasih stikamo in poizvedujemo o posebnostih kraja, kamor smo se namenili na izlet.

Jasno je, da so te vrstice daleč od katkega načrta; so le klic vsem onim, ki so polni veselja in dobre volje. Ako bi ta klic našel kaj odziva, bi se zanesljivo veselil marsikdo izmed nas.

Splošne vesti.

— Novi prosvetni minister dr. Radenko Stanković je profesor in tajnik beograjske univerze. Pred svetovno vojno je bil ugleden javni delavec v Zagrebu ter se je odlikoval v vseh nacionalnih akcijah, zlasti v času narodnega osvobodjenja in je bil poverjenik za socialno politiko v Narodnem Vijeću. Malo po prevratu se je preselil v Beograd, kjer je nekaj časa skupno z gg. Jurajem Demetrovićem in dr. Kostom Kumanudijem izdal časopis »Jugoslovenska njiva«. Dr. Radenko Stanković uživa kot znanstvenik velik ugled in si je pridobil kot profesor beograjske medicinske

fakultete v mednarodnih znanstvenih krogih veliko avtoriteto.

Ce žela te in glad mori,
a skopo v žepu ti zveni,
za mal denar postregel rad
ti »Daj-Damov« bo avtomat.

— Poslovanje P. R. K. v novem šolskem letu. Ob pričetku novega šolskega leta 1932. in 1933. Vas prosimo, da nam tudi v tekočem šolskem letu ostanete zvesti, oziroma da iznova organizirate Podmladek R. K. na Vaši šoli. Zahvaljujemo se vsem organizacijam, poverjenikom, učiteljem in učiteljicam ter so-trudnikom za njih poštreno in uspešno delo. Lepi uspehi dosedanjega delovanja Podmladka pričajo, da ima ta največja svetovna mladinska organizacija veliko vzgojno vrednost.

Dodatno k razpisu glavnega odbora štev. 7481/32 opozarjamo na sledeče:

1. Prijavne karte. Izpolnjene prijavne karte naj se takoj v začetku šolskega leta pošljejo oblastnemu in glavnemu odboru. Za organizirane smatramo samo tiste šole, ki pošljejo prijavne karte. Včlanijo naj se po možnosti vsi Vaši učenci (-ke) v vseh razredih, vsaj pa ena tretjina učencev (učenk) iz vsakega razreda, ker le tedaj se razred smatra, da je organiziran. Šole pa, ki doslej še niso bile organizirane, naj nam predvsem naznajo svoj pristop, nakar dobe tiskovine za prijavne karte. Poskrbite, da se včlani pri Podmladku tudi izvenšolska mladina.

2. Članarina. Od zbrane članarine na vsej šoli ostane 25% v blagajni šolskega odbora, a 25% se naj pošlje krajevnomu odboru P. R. K., ako obstoji v kraju, drugače pa ostane tudi teh 25% v blagajni šolskega odbora, dočim se naj pošlje 50% koncem januarja in koncem junija vsakega leta direktno glavnemu odboru P. R. K. v Beogradu. Polovico prejete članarine pošlje glavni odbor potem oblastnemu odboru.

Zaradi ekonomske krize je v mnogih krajih težko plačevati članarino. Člani pa si to članarino lahko na kak način zaslužijo.

3. Dalje naj organizirane šole pošiljajo podpisanemu oblastnemu odboru za njegove večje potrebe 10% od vseh svojih dohodkov, izvzemši od članarine.

4. Delo Podmladka je različno. Skrbite, da razredni in šolski odbori redno izvršujejo svoje administracijske posle. Navajati je Podmladkarje k samodelavnosti. Prizadevajte si, da se izboljšajo zdravstvene razmere pri učencih samih v šoli in na domu. Snujete šolske kuhinje PRK, šolske vrtove, šolske koše, delavnice za ročna dela, šolske lekarne, kopališča, igrališča, okrevališča (ferijalne kolonije), kino, radio, razne tečaje, zabave, koncerte, predavanja, predstave, razstave, gledališke igre, izlete itd. Podmladkarji naj zbirajo podpore, da morejo pomagati součencem z obleko, obutvijo, zdravili in šolskimi potrebščinami ter s hrano. Pomagajo naj tovarišem v pasivnih krajih, proslavljajo spominske dneve itd.

5. Važno je medšolsko dopisovanje. Na vsako pismo, darilo ali kaj drugega je treba odgovoriti in se zahvaliti.

6. Nedotakljivemu skladu je posvečati večjo pažnjo.

7. Šolske kuhinje PRK so povsod neizmerne koristi v vsakem času, a zlasti za čas gladi. Take kuhinje so že na 35 solah. Prosimo, da jih osnujete po možnosti tudi na ostalih solah.

Zivila za vzdrževanje šolskih kuhinj lahko zbirajo otroci sami s pomočjo šolskih vrtov, šolskih košev itd.

Glavni odbor je izdal posebno brošuro »Rad šolskih kuhinj PRK«.

Pišite ponjo glavnemu odboru.

8. Knjižnica PRK. Mnoge šole nam še niso poslane vsega denarja za knjižnice, ki smo jih poslali. Ta denar naj se nam takoj pošlje. V zalogi imamo še veliko izvodov I., II. in III. zvezka. Prosimo, da jih naročite.

9. Poročila. Konec januarja in konec junija je poslati oblastnemu in glavnemu odboru polletno poročilo po predpisanem obrazcu. V polletnih poročilih je vselej izkazati tudi finančni pregled in gotovino prenesti v naslednje polletno poročilo. Izpolniti je tudi vse druge rubrike. Poročila naj se pošiljajo pravočasno.

10. Pošiljanje denarja. Na položnicah ali nakaznicah natančno označite, za katero stvar je poslani denar namenjen. Za stvari, ki jih naročate pri glavnem odboru, obračunajte direktno s tem odborom.

Fort. Lužar, predsednik. Fr. Gabrček, tajnik.

VAŽNO OPOZORILO UČITELJSTVU.

Ker je sedaj prišel čas, da bomo v šoli pričeli učencem izposojati knjige iz šolske knjižnice, ne bi bilo napačno to knjižnico nekoliko izpopolniti. Da vam pri tem pomagamo, smo se odločili odstopiti šolskim knjižnicam in mladini naše knjige po 50% do 70% nižjih cenah, kakor so navedene po knjižnih katalogih. Vemo, da je sedaj prehodno pomankanje denarja in ravno to nas je privedlo do naše odločitve. Knjige dobite torej za isto ceno, kakor stanje na.

Vse učiteljstvo naprošamo, da pojasni tudi mladini ugodnost, ki jo je lahko deležna v času od 15. novembra t. l. do 15. febr. 1933. Današnji številki je priložen prospekt z navedbo knjižnih zbirk po naši lastni ceni. Prospekt je namenjen mladini kateri ga pokažite. Ako želite še več takih prospektov, nam to sporočite in vam jih z obratno pošto pošljemo. Mnogo uspeha pri delu vam želi

Knjižarna
Učiteljske tiskarne v Ljubljani,
Franciščanska ulica 6.

KONFERENCA PREDSTAVNIKOV ZADRUG DRŽAVNIH USLUŽBENCEV DRAVSKE BANOVI NE V LJUBLJANI.

V nedeljo dne 23. oktobra 1932. se je vršila v Ljubljani konferenca predstavnikov vseh zadrug drž. uslužbencev dravske banovine. Številno obiskano konferenco je vodil predsednik Nabavljalne zadruge drž. uslužbencev v Ljubljani gosp. A. Žigon. Prisostvovala sta kot zastopnika Zveze Nabavljalnih zadrug njen predsednik gosp. Miloš Štiber in gosp. Ivan Deržič. Po izčrpnih referatih, katere so podali gg. Deržič Ivan, Miloš Štiber, predsednik Nabavljalne za-

Pri naročilih potom Učit. gosp. poslovalnice upoštevajte knjigarno Učiteljske tiskarne!

A. D.:
Vam, ki iščete sonce...

(Ob priliki trboveljskih slavčkov v Ptuj
dne 15. oktobra 1932.)

Hrepenenje vas je izvabilo.

Iz črnih rudarskih bajt, da ste poromali s pesmijo v svojih srcih iskat sonce na sončne livade.

Saj ste se nam tako predstavili s Klemenčičevo pesmijo rudarskih otrok, ki je postala vaša godba rudarskih siren:

Mi smo pa od tam doma,
kjer se sonce ne smehlja,
kjer ni tratice nobene,
kjer ni šumice zelene...

Tam pri nas je črn dim,
črna fabrika pod njim,
a pod fabriko so rovi,
črni v njih noči in dnevi.

Oče naš je pod zemljo,
tam mu duša in telo
v bridkih kapljah krvavita,
dan na dan za nas trpita...

da smo vztrepetali:

Kaj tudi temni rudokopi, zagrenjene fabrike in delavnice znajo peti? Kaj še ni tam umrla pesem sonca?

Zato pa se vam je zahotelo in ste vi prišli k nam, da ste nam prižgali luč... Žejni ste bili ljubezni, sedaj pa jo sami, tako revni, prinašate od tam, kjer iz visokih dimnikov vpadajo dim v dolino.

Da težko je živeti v tmuni, zato ste prišli z izpitimi telesi in bolnimi očmi.

Iz stisnjenih src pada pesem kot tožba; v njej je morala biti velika, prevelika bol. In kar na mah nam je otela naša srca. Joj, in vsa ta toplota in ta bolestni izkrik...

To prevzame, da bi se izjokal do dna... Trga se pesem...

In zopet zvoki sladki, kot tiha slutnja prihajajo in trkajo. Zopet sanjava melodija kot stremljenje pomladi. Molitev... Sanjate, pa se ne zavedate.

Vmes pa še razposajeni zvoki. Drvijo in vrejo in hitijo kot blazni v skokih nekam v brezdaljno vsakdanost, ustvarjajo hotenja,

nove črte in smeri, se dvigajo in padajo, da njih vrisk in jok zgrabi in potegne s seboj. Človek se zdrzne. Zvoki tonejo. Vse je le trenutek.

Zopet je zazeblu, kot bi objele dolge košene roke. Zopet izraz tega, kar je v sreč, zopet izpraševanje: čemu bridkost? Saj mi hočemo le živeti, četudi živeti le — tmuni. Saj v nas je tudi hotenje, v nas je moč, ki hoče višje, višje do neba...

Le čudno, da so njih oči tako prazne in velike. To razjeda dušo...

Meni pa je, da bi objel in poljubil vse vas, ki iščete sonca, četudi sem se ob tem bolj kot kdaj prej spomnil tistih svojih otroških dni, ko nismo tako jasno čutili kot vi...

„Učitelj priporoča vodo, sam pa pije vino!“

Izpoved prof. dr. Rudolfa Smoleta z Dunaja.

(Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil Horvat R.)

1. marca mi je prinesla pošta žalostno vest: Franc Pasček je ponoči 27. II. 1927 umrl za pljučno tuberkulozo. Komaj 34 leta star, je preminul ta za vse lepo in dobro vneti mož.

Bilo je septembra 1904. Kot suplent sem dobil v zloglasni ljudski šoli v Favoritih 5. razred s 52 učencema. Večina učencev je bila v 14. letu, zapuščena in pripravljena na razne hudobije. Prvi šolski tedni so bili v resnici strašni. Razgrajanje je bilo treba navaditi na reden šolski obisk in na sodelovanje sploh.

Ni mi preostajalo ničesar drugega, nego uporabljati različne vabe. Kdor je obiskoval vse teden redno pouk, je dobil v soboto pero, — kdor ves mesec, pa barvnik. A tudi vsemu razredu sem pripravil veselje. Ako so bili kak dan navzoči vsi učenci, sem jim pripovedoval napeto zgodbo. Na majhni tablici smo zaznamenovali število takih dni. Poleg tega smo se take dni igrali popoldne na bližnjem travniku.

Vzlic temu nismo mogli privaditi na reden obisk 6—8 učencev. Zato so sklenili dekci, ki so želeli po povestih, da bodo te ne-

redneže sami vsako jutro spravili v šolo. Mene so poverili, da pripeljem tri najhujše »zločince«.

Nekega dne v novembru sem čital v zbornici vabilo k predavanju prof. dr. med. Maksa Kassowitza »Nujnost brezalkoholne mladinske vzgoje«. Pod vplivom spisov Henrika Scherrelmana in svoje velike vneme za učiteljski poklic sem se udeležil tega predavanja.

Privraket v življenju sem sedel v predavalnici anatomičnega inštituta. Zelo sem se čudil, da se je od 3000 dunajskih učiteljev udeležilo predavanja le 40. Globoka izvajanja tega izbornega predavatelja me niso mogla izpreobrniti k abstinenici. Vendar sem sklenil: Svojim učencem bom pripovedoval o škodljivosti alkoholnih pijač in sicer takoj drugi dan.

In tako je bilo. Med odmorom so se zbrali otroci okoli mene in tedaj sem začel. Ob sklepu sem rekel: »Ko pridete danes domov, pripovedujte to natanko svojim staršem. Jutri vas bom vprašal, kaj so rekli!« Drugi dan sem spraševal dečke po vrsti: Kakšni so bili odgovori? Ali ni oče rekel ničesar, ali pa je odvrnil v pristni dunajščini kratko in jedrnat: »Je že prav!« »Pusti me pri miru!« »Ne-haj že s svojimi neumnostmi!«

Ko sem izprašal že 14 učencev, je prišel na vrsto Pasček Franc. Njegovi tovariši so se hehetali, France pa ni hotel povedati. Ko sem mu zagotovil, da ne bom nič užaljen, ako je rekel njegov oče kaj grobega, je povedal v pristnem favoritskem dialektu: »Moj oče je rekel, da učitelj res priporoča vodo — sam pa pije vino!«

Glasno grohotanje je zadonelo po razredu. Nekaj šalijcev si je pomežiknilo, me-neč: »Ta mu jo je dobro zasolil!«

Močno sem zardel do ušes, v sencih mi je tolklo kakor pri najhujši mrzlici. 52 para oči sta me izpraševala: »Kaj boš odgovoril na to?« Moj položaj je bil od sekunde do sekunde težavnejši, samo hitra odločitev me je mogla rešiti. Spotikajoč se sem odgovoril: »Franc, tvoj oče je govoril resnico. Jaz sem resnično pil do sedaj dnevno en ali dva vrčka piva, ob nedeljah in praznikih kozarec vina ter pozimi čaj z rumom. Od danes dalje pa bo drugače. Obljubljam vam, da ne bom izpil več niti kaplje vina, piva ali žganja!« — Svečano tiho je prekinil Francelov glas: »Bomo videli!« Novo grohotanje. Z odločnim

glasom sem izjavil: »Svojo besedo hočem držati!«

Doma je bil prvi polom, ko sem razodel svoji materi svoj sklep. Dobra žena je bila vsa iz sebe. »Kako si se mogel tako prenagli-ti! Le kar pij, saj te ne vidi noben učenec!« je bil njen nasvet.

Drugi polom je bil pri odborovi seji favoritske mladinske organizacije. Ko sem zahteval od natakarskega vajenca kozarec mineralne vode, je ta v prvem hipu obstal odprtih ust pred menoj. Šele čez par hipov se je počasi obrnil, odšel majajoč z glavo ter se vrnil prav tako presenečen s kozarcem vode. Da, da, natakarski vajenci imajo svoje mnenje o »vodopivcih«. — Nekaj tovarišev je zašepetalo: »Smola je gotovo spolno bolan.«

Pozimi so se privadili mati in tovariši na kozarec vode pri jedi in sejah, spreobračanje, zasmehovanje in draženje je prenehalo.

Ko je zopet nastopila pomlad, sem bil zopet z mladino vsak dan na igrišču. Nekega popoldne pride tovariš in mi zakliče spricho otrok: »Danes je seja pri Kolbecku!« Po končani igri sem odšel k seji. Ko sem prišel tja, se je seja že začela. Natakarski vajenci — o, ta si je hitro vse zapomnil! — mi je prinesel brez naročila kozarec mineralne vode.

Naenkrat klikne predsednik: »Rad bi vedel, zakaj gleda ta paglavec ves čas semkaj!« Vsi so pogledali v okno, jaz seveda tudi. In kdo je bil Pasček Franc! Nos je pritisnil tesno k šipi in opazoval svojega učitelja. Ko sem stopil k oknu, se je Franc hitro obrnil in zdiral preko trga proti Favoritom. Med in po seji pa me je neprestano mučila misel:

»Gorje, če bi te videl Franc! pri kozarcu alkohola!«

Naslednje jutro sem prišel v razred šole po zvonjenju, ker sem se zamudil v upraviteljevi pisarni. Součenci so se gnetli okoli Francja. Na moj migljaj so odšli na svoje prostore, stali tam ponosno ter me gledali s svetlimi očmi. Vprašal sem: »Pasček, ali si se večeraj prepričal, da sem bil zvest svoj obljubi?« Odločno in veselo je zaklical Franc: »Da!«

Od te minute dalje je svetila nad nami zvezda zaupanja in ljubezni!

Pasček Franc! Četudi počiva tvoj pepel v zemlji, tebi in tvojim tovarišem sem hvaležen za tisto naglo odločitev, ki je nisem nikoli v življenju obžaloval, ki je prinesla meni, moji družini in mnogim mojim učencem velik blagoslov.